

ENKELE ZELDZAME MUNTEN

A. KAROLINGISCHE DENIER VAN SOISSONS

Op de vergaderingen van de Gentse afdeling van het EGMP wordt steeds getracht de leden te helpen bij het determineren van de munten waarmee zij moeilijkheden ondervinden. Dit levert soms aangename verrassingen op. Zo werd begin 1981 een Karolingische munt voorgelegd. Het bleek een zeldzame denier van Soissons te zijn, op naam van Rudolf (923-936), meer vermeld in de literatuur onder de Franse naam Raoul.

- *Op de voorzijde, tussen twee parelcirkels, het omschrift +RODEIVS, zijnde een verbasterde vorm voor Rodulfus. In de ruimte vussen de R en de vierkante letter O zou men nog een letter I kunnen ontwaren ; de letter E is teruglopend afgebeeld. In het veld staat het woord REX, boven en onder drie stippen.*
  - *Op de keerzijde, eveneens tussen twee parelcirkels, het omschrift +SVESSIO en in het veld een monogram samengesteld uit de letters CVTS, samentrekking van CIVITAS.*
- Het zilveren muntje weegt 1,334 g.*

Rudolf was in het Westfrankische Rijk een tegenkoning van Karel de Eenvoudige. Deze laatste was de derde zoon van Lodewijk de Stamelaar (877-879), de kleinzoon dus van Karel de Kale (840-877). Karel de Eenvoudige was amper vijf jaar oud bij de dood van zijn broer Karloman (879-884), die hij moest opvolgen. In zijn plaats werd evenwel Karel de Dikke, keizer van Oostfrankenland, eveneens tot koning van Westfrankenland verkozen. Wegens zijn onbekwaamheid in de strijd tegen de Noormannen werd Karel de Dikke in 888 afgezet en werd Odo (Eudes in het Frans) tot koning uitgeroepen. Odo stierf in 898, maar nog voor zijn dood, kwam ingevolge de meerderjarigheid van Karel de Eenvoudige, een einde aan zijn regering. Het gebeurde niet zonder strijd. De in 922 tegenkoning geworden broer van Odo, Robert, sneuvelde het jaar nadien in een slag tegen het leger van zijn tegenstrever. Door de aanhangers van Robert werd dan Rudolf, hertog van Bourgondië tot opvolger verkozen en te Soissons tot koning gezalfd. Karel de Eenvoudige overleed in 929, zodat Rudolf als enige koning overbleef tot in 936. Hij werd opgevolgd door Lodewijk V van Overzee, zoon van Karel de Eenvoudige, die zijn naam te danken had aan het feit dat hij voordien in Engeland verbleef.

Van Rudolf zijn munten uit een twintigtal muntplaatsen bekend. Op de meeste is de naam van de vorst een monogram in kruis- of ruitvorm, dat moeilijk te onderscheiden is van het monogram ODO REX. Alle munten waarop de naam van Rudolf voluit geschreven staat zijn zeer zeldzaam volgens Prou (1), die er aan toevoegt dat in die gevallen het omschrift RADVLVVS of RODVLVVS REX luidt.

Het Cabinet des Médailles van de Bibliothèque Nationale te Parijs, waar de grootste verzameling Karolingische munten ondergebracht is, bezit geen enkel stuk van Soissons, op naam van Rudolf.

Morrison (2) catalogeert onder nr. 1580 een denier en onder nr. 1581 een obool met op de voorzijde het omschrift +RØDVLVVS en REX in het veld en op de keerzijde +SVESSIØ en een monogram, dat hij verkeerdelijk dit van Rudolfus noemt. Hij verwijst hierbij naar Gariel, plaat LIV, nrs. 45 en 46 waar beide munten afgebeeld staan (3).

Het zijn tekeningen van gedeeltelijk afgesleten munten. Bij de denier zijn in het veld het woord REX en het monogram zo goed als volledig verdwenen. Er staat SVESSIØ met één letter I en niet SVESSIIØ, met dubbele letter I, zoals Morrison schrijft. Behoudens de schrijfwijze van de vorstennaam komt de obool het best overeen met de hier beschreven denier.

Alhoewel de naam van Rudolf ook in verbasterde vorm voorkomt, is onderhavig exemplaar het eerste van Soissons en vermoedelijk het eerste gekende met het omschrift RØDVLVVS.

B. ZELDZAME DOORNIKSE MUNTEN

STATENDUIT, ZONDER JAARTAL (EVG-H 253-14)

Tijdens de opstand tegen Filips II (1555-1598) besloten de Staten-Generaal nieuwe munten te slaan, die de naam statenmunten kregen.

Als Franse stad bezat Doornik een muntatelier dat gesloten werd in 1507 en dit ook na de inlijving bij de Nederlanden in 1519 bleef, een kleine activiteit tijdens de Engelse bezetting van 1513-1518 niet te na gesproken.

Het munthuis werd in 1578 heropend door de Staten van het Doornikse voor de vervaardiging van de nieuwe munten. De fabricatie omvatte statendaalders, halve statendaalders, statenoorden, statenkorten en statenduiten. Volgens de rekeningen zouden tussen 15 oktober 1578 en 16 december 1581, 58.729 van deze statenduiten geslagen zijn. De Mey (4) vermoedt dat slechts het exemplaar uit de verzameling Vidal Quadras y Ramon bekend is (5).

De beschrijving door Enno van Gelder-Hoc (6), naderhand herhaald door Hoc (7), steunt op de veronderstelling dat er een analogie moet zijn met de statenduiten uit de andere munthuizen. De omschriften die zij opgeven stemmen inderdaad overeen met deze van het hier afgebeeld exemplaar.

- *Op de voorzijde : .PHS.D:G.HISP.Z.REX.DNS.TORNA (waarbij de A van TORNA zwak geslagen is).*
- *Op de keerzijde : Torentje.PACE.ET.IVSTITIA*

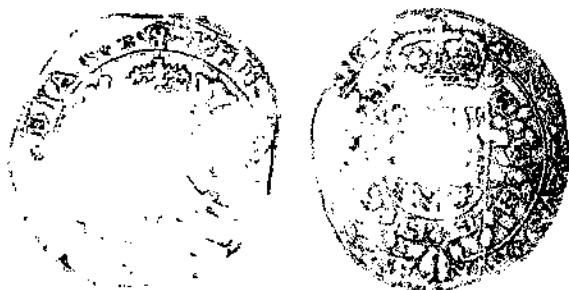
Een ander exemplaar, het zou dan het derde bekende zijn, bevindt zich in de verzameling Genaert.

TIENDE FILIPSDAALDER, 1586 (EVG-H 213-14)

Tiende Filipsdaalders werden geslagen van 1583 tot 1589. Dit is vermoedelijk het eerst teruggevonden exemplaar van 1586. Het jaartal ontbreekt bij Enno van Gelder-Hoc, bij Hoc en bij De Mey.

HYBRIDE HALVE PATAGON, 1623 (EVG-H 330-9)

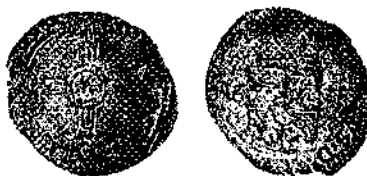

Het betreft een excentrisch en enigszins gesnoeid (?) exemplaar, dat 13,4 g weegt tegenover een theoretisch gewicht van 14,05 g. Daardoor zijn de omschriften slechts gedeeltelijk zichtbaar.

- De voorzijde is geslagen met een stempel bestemd voor het huis van Dôle, in Bourgondië. Het volledige omschrift zou moeten zijn :
Rozet PHIL.III.D.G.REX.HISP.INDIAR.2°, maar daarvan is slechts
Rozet PHIL . . . . HISP.ET.INDIAR.2° leesbaar.
Op de halve patagons van Doornik staat als voorzijdeomschrift :
Torentje PHIL.III.D.G.HISP.ET.INDIAR.REX
- De keerzijde van het hybride stuk heeft als omschrift :
.ARCHID.AVST.DVX-B....TORN.2°

De produktie van halve patagons ving te Dôle aan in 1625. Vermeedelijk werd de fabricatie vroeger voorzien, maar ging zij niet onmiddellijk door. De gereedgemaakte stempel, met het jaartal 1623, zal dan overgebracht zijn naar Doornik, waar het slaan van halve patagons op naam van Filips IV begon in 1622. Van Keymeulen (8) vermeldt deze hybride munt niet.

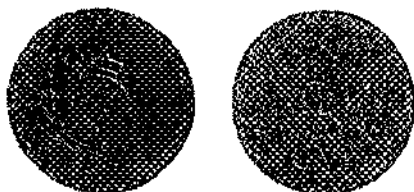
STUIVER, 1631 (EVG-H 335-9)

De rekeningen waarin de fabricatie van stuivers voorkomt lopen van 16 november 1629 tot 22 augustus 1631 en van 7 september 1637 tot 29 augustus 1645.

Uit de eerste emissie, die 75.790 stuks bedroeg, werd tot nog toe enkel dit exemplaar met jaartal 1631 teruggevonden. Het maakt thans deel uit van de verzameling Huon.

ACHTSTUIVER, 1708, KLEIN FORMAAT (DE MEY 253)

Het eigenaardige van dit muntje is dat het, zoals vele tweestui-verstukken, geslagen werd op een Luiks oord van Maximiliaan-Hendrik van Beieren, waarvan zowel op de voor- als op de keer-zijde nog de letters van het oorspronkelijk omschrift gedeelte-lijk zichtbaar zijn.

Het stuk is daardoor veel kleiner en weegt nauwelijks de helft van de gewone achtstui-verstukken, waarvan de onderlinge gewichts-afwijkingen steeds betrekkelijk gering zijn, zelfs ten overstaan van het type met de 8 naast de kroon (De Mey 252).

Emilien VANDERCAMMEN

BIBLIOGRAFIE

1. M. PROU, *Les Monnaies Carolingiennes*, Parijs, 1892, p. XXIV.
2. K. MORISSON and H. GRUNTHAL, *Carolingian Coinage*, New-York, 1967.
3. E. GARIEL, *Les Monnaies Royales de France sous la race Caro-lingienne*, Straatsburg, 1883-1885.
4. J. DE MEY, *Les Monnaies du Tournaisis*, Brussel, 1975, p. 76.
5. *Catálogo de la Colección de Monedas y Medallas de Don Manuel Vidal Quadras y Ramón*, II, Barcelona, 1892.
6. H. ENNO VAN GELDER et M. HOC, *Les Monnaies des Pays-Bas Bour-guignons et Espagnols*, Amsterdam, 1960.
7. M. HOC, *Histoire monétaire de Tournai*, Brussel, 1980, p. 141.
8. A. VAN KEYMEULEN, *Munten van de Zuidelijke Nederlanden van Albrecht en Isabella tot Willem I*, Brussel, 1981.